

ΠΕΡΙ ΑΓΙΑΣ ΤΡΙΑΔΟΣ ΘΕΟΛΟΓΙΚΑ

(Ἐκ τοῦ Κωδ. Κ. 94 τῆς Λαύρας Ἀγίου Ὁρους Ἄθω) *

Ὁ Λόγος ἀπὸ τοῦ Πατρὸς, ἐκ τούτου καὶ τὸ Πνεῦμα, ἄλλ' ὁ μὲν Λόγος γεννητός, τὸ Πνεῦμα δὲ τὸ θεῖον ἔκπορευτόν, οὐ γεννητόν, ἐκ τοῦ Πατρὸς ἀρρήτως· Γρηγόριος ὁ πάνσοφος ὁ μέγας θεολόγος, Πνεῦμα πανάγιον, φησὶν, ὡς ἀληθῶς τὸ Πνεῦμα, οὐχ ὡς ὁ Λόγος υἱικῶς ἐκ τοῦ Πατρὸς ὑπάρχον, πρόεισι γὰρ ἔκπορευτῶς, οὐ γεννητῶς ἐκ τούτου· καὶ πάλιν ἴδιον φησὶ Πατρὸς ἀγεννησία, ἔκπορευσις τοῦ Πνεύματος, καὶ γέννησις τοῦ Λόγου. ὁ Λόγος παρὰ τοῦ Πατρὸς, καὶ σὺν αὐτῷ τὸ Πνεῦμα. τὸ δὲ κοινὸν ὡς ἴδιον εὐθέως ἔμερίσθη, τοῦ Λόγου μὲν ἐκ τοῦ Πατρὸς ἀφράστως γεννωμένου. οὐ μὴν ὡσαύτως γεννητῶς ἐκ τούτου προϊόντος, καὶ τοῦ πανσέπιου Πνεύματος, ἄλλ' ἔκπορευομένου. Καὶ πάλιν εἶπεν ἀλλαχοῦ, διδάσκων περὶ τούτου, ἐν ταῖς πρὸς Ἡρώνα γραφαῖς, ὥστερ καὶ σὺ γινώσκεις· ἐν Πνεῦμα θεῖον προελθόν, ἐκ τοῦ Πατρὸς ἀφράστως ἢ μᾶλλον φάναι προϊόν, ναὶ καὶ Θεὸς τὸ Πνεῦμα. ὁ δὲ Χρυσόστομος φησὶν ἐν τῷ περὶ Τριάδος, πιστεύομεν εἰς τὸ πιστὸν τῆς ἀληθείας Πνεῦμα, ὃ παρὰ μόνου τοῦ Πατρὸς, ἔκπορευτὸν ὑπάρχει. Καὶ πάλιν εἰρηταί φησι, Πνεῦμα θεοῦ τὸ Πνεῦμα Πνεῦμα Πατρὸς, καὶ τὸ λοιπὸν ἵνα μηδεὶς νομίσῃ, Θεῷ προσοικειούμενον, οὐκ ἐκ Θεοῦ τὸ Πνεῦμα· τοῦτο γὰρ δύναται δηλοῦν, τοῦτο σημαίνειν ἔχει, τὸ Πνεῦμα λέγεσθαι Πατρὸς, ἢ καὶ Θεοῦ τὸ Πνεῦμα. ὁ δ' Ἐδαγγελιστῆς φησὶν ὁ μέγας Ἰωάννης, ζῶν ὕδωρ τὸ Παράκλητον τὸ βιβαλεῦον Πνεῦμα

* Τὸν βίον τοῦ ὁσ. Μελετίου τοῦ Ὁμολογητοῦ δευρ ἐν περιόδ. «Γρηγόριος Παλαμάς» τευχ. σ'. σα'.

πηγὴ ἐκ τοῦτου πεφυκεν, ὁ τοῦ πατρὸς, Λαοπάτης,
 ὁ προβολεὸς τοῦ Πνεύματος, ὁ καὶ Πατὴρ τοῦ Λόγου·
 ἐμὲ γὰρ ἐγκατέλιπον πηγὴν ὕδατος ζῶντος,
 αὐτὸς διὰ τῶν Προφητῶν προέφη τῶν οἰκειῶν,
 Πατὴρ πηγὴ τοῦ Πνεύματος, ὡς ὕδωρ δὲ τὸ Πνεῦμα,
 ἐκπορευτὸν ἐκ τοῦ Πατρὸς, πηγάζον ἀναβλύζει,
 καὶ περικλύζει σύμπασαν τὴν κτίσιν καὶ κατάρδει.
 Καὶ Σίλβεστρος ὁ θαυμαστὸς πάπας τῆς πάλαι Ρώμης
 εἰς τὴν τοῦ γόητος εὐχὴν, καὶ περὶ τούτου λέγει·
 τὸ μόνος εἰς παμβασιλεὺς κτίστης Θεὸς Δεσπότης,
 ἀληθινός, ἀληθινὸν ἔχων Υἱὸν καὶ Λόγον,
 ὄνπερ ἐγέννησας αὐτὸς ἀπὸ τῆς σῆς οὐσίας,
 καὶ Πνεῦμα θεῖον ἐκ τῆς σῆς ἐκπορευτὸν οὐσίας.
 Οὕτως εἰρήκει, σὺν αὐτῷ καὶ πάπας Αὐγουστίνος
 ὁ Λόγος ἀπὸ τοῦ Πατρὸς, ἐκ τοῦ Πατρὸς τὸ Πνεῦμα,
 πλὴν ἀλλ' ὁ Λόγος γεννητός, ἐκπορευτὸν τὸ Πνεῦμα,
 ὁ μὲν υἱὸς Πατρὸς υἱός, ἐξ οὐπερ καὶ γεννάται,
 τὸ Πνεῦμα Πνεῦμα τοῦ Πατρὸς, ἐκ τοῦ Πατρὸς τὸ Πνεῦμα,
 ἐξ οὗ καὶ προσελήλυθεν ἐκπορευτῶς ὑπάρχον·
 ὥπερ τῷ Λόγῳ τοιγαροῦν τὴν ὑπαρξιν παρέχει,
 ἀναλλοκώτως καὶ χωρὶς ἀρχῆς τῆς κατὰ χρόνον,
 ἢ γέννησις ἢ ἐκ Πατρὸς, καθ' ἣν γεννᾷ τὸν Λόγον,
 οὕτω τῷ θεῷ Πνεύματι τὴν ὑπαρξιν παρέχει,
 ἢ δίχα πάθους ἐκ Πατρὸς ἐκπόρευσις ἐκείνου.
 καὶ πάλιν μόνος ὁ Πατὴρ, οὐκ ἔστιν ἐξ ἑτέρου,
 ἐκ τοῦ Πατρὸς ὁ Λόγος δὲ καὶ σὺν αὐτῷ τὸ Πνεῦμα,
 ἐκπορευτῶς ὑπόστασιν ἰδίαν κεκτημένον,
 οὐ Πατρικὴν, οὐχ υἱικὴν τὴν ὑπαρξιν ἐμφαῖνον.
 Εἰρήκει καὶ πρὸς Δάμασον εὐδήλως περὶ τούτου,
 ὁ πάπας Ἰερώνυμος, ἅπερ δ' εἰρήκει ταῦτα
 ὄντως θεὸν ἀληθινὸν φρονοῦμεν, καὶ τὸ Πνεῦμα·
 ἐκ τοῦ Πατρὸς ἐκπορευτόν, ἴσον ἐν πᾶσι τούτου·
 ἴσον ἐν πᾶσι πεφυκὸς ὡσαύτως καὶ τῷ Λόγῳ·
 καὶ πάλιν, εἴθεομεν θεὸν ἀληθινὸν τὸ Πνεῦμα
 ἐν ταῖς γραφαῖς, ἐκ τοῦ Πατρὸς ἰδιοτρόπως ὄντα,
 εἰτ' οὖν ἐκπορευόμενον ἐκ τοῦ Πατρὸς ἀρρήτως·
 καὶ πάλιν πίστιν ἔχομεν, καὶ πρὸς τὸ θεῖον Πνεῦμα,

τὸ κτίσαν πάντα τὰ κτιστά, καὶ φέρον, καὶ συνέχον,
 ὅπερ ἐπιστορευόμενον ἐκ τοῦ Πατρὸς ὑπάρχει.
 ὁ δὲ Θεωματογράφος φησὶ Γρηγόριος ὁ θεῖος,
 ἔχων τὸν ἐπιστήθιον αὐτὸν μυσταγωγούντα,
 τῆς παντανάσσης προσταγῆ Παρθένου Θεοτόκου,
 εἰς οὖν Θεὸς ὁ καὶ Πατὴρ τοῦ Λόγου καὶ γεννήτωρ,
 ζωῆς ἰσχύος παντουργοῦ σοφίας ὑφρασίωσης,
 δυνάμεως παντοποιοῦ, κυριευούσης πάντων
 καὶ καθεξῆς, ἐν ἁγίον πάντων δεσπότην Πνεῦμα
 ἐκ τοῦ Θεοῦ τὴν ὑπαρξιν ἀρρήτως κεκτημένον,
 καὶ διὰ Λόγου πεφηνὸς ἀνθρώποις δηλοῦντι.
 ὁ δ' Ἐπιφάνιος φησιν. Ἐν καὶ τὸ θεῖον Πνεῦμα
 διηνεκῶς ἐκ τοῦ Πατρὸς, σὺν τῷ Πατρὶ διόλου,
 ἐκ τοῦ Πατρὸς διδόμενον τῇ κτίσει διὰ Λόγου.
 Ἐν δὲ τῷ πρὸς Ἀβλάβιον Γρηγόριος ὁ Νύσσης,
 τὸ μὲν, τοῦτέστιν τὸν υἱὸν φρονοῦμεν ἐκ τοῦ πρώτου
 ταῦτόν δ' εἰπεῖν ἐκ τοῦ Πατρὸς, οὐ δι' ἑτέρου μέσου,
 ἀλλ' ἠνωμένως προσεχῶς, ἀμέσως συνημμένως
 τὸ δὲ διὰ τοῦ προσεχῶς, νοοῦμεν ἐκ τοῦ πρώτου
 καὶ καθεξῆς ἐπήγαμεν, Υἱοῦ τῆς μεσιτείας,
 καὶ τούτω τὸ μονογενὲς φυλάττειν ἰσχυούσης,
 καὶ τὸ σεπτὸν ἐκ τοῦ Πατρὸς οὐκ ἀπειρογούσης Πνεῦμα,
 ἢ τῆς πρὸς τοῦτον φυσικῆς σχέσεως ἐκτεμνούσης,
 ὥστε τὸ συναγόμενον τοῖς εὐσεβῶς φρονοῦσι,
 καὶ τὸν Υἱὸν μονογενῆ γινώσκειν ἀδιστακτικῶς
 ἀναντιρρητῶς καὶ χωρὶς ἀμφιβολίας πάσης,
 ὡς δὲ καὶ τὸν Παράκλητον ἐκ τοῦ Πατρὸς δεξάζειν.
 Σωφρόνιος ὁ πρόεδρος τῶν Ἱεροσολύμων
 ἐν γραμματι τῶν παρ' αὐτοῦ πεμφθέντι πρὸς Ῥωμαίους
 φησὶν, εἰς ἓν πανάγιον Πνεῦμα τὴν πίστιν ἔχων,
 ἐκ τοῦ Πατρὸς, ἐκπορευτὸν ἀχρόνως αἰδίως.
 ὁ Μάξιμος ὁ μέγιστος, ἡ βᾶσις τῶν δογμάτων,
 εἰς ὄντως εἶρηκε Θεὸς ἑνὸς Υἱοῦ γεννήτωρ,
 ἑνὸς αἰτία καὶ πηγὴ Πνεύματος παναγίου
 καὶ πάλιν παρακατιῶν, νοῦς ἀναρχος νοεῖται,
 ὁ πάντων αἴτιος Θεὸς Λόγου Πατὴρ ἀνάρχον,
 οὐσιωδῶς ὑπερφυῶς γεννήτωρ μόνος μόνου,

πηγὴ τε θεοῦ Πνεύματος, ζωῆς τῆς αἰδίου,
 αἰτιὸς τε καὶ προβολεὺς μόνης καὶ μόνως μόνος
 καὶ πάλιν πρὸς τινὰ φησί, τῶν τοῦ Μακεδονίου,
 ἐκ τῆς οὐσίας τοῦ Πατρὸς γεννώμενος ὁ Λόγος,
 ὄντως Υἱὸς μονογενῆς ὑπάρχει καὶ καλεῖται.
 ἐκ τῆς οὐσίας τοῦ Πατρὸς, ἐκπορευτῶς ὑπάρχων,
 τὸ Πνεῦμα, Πνεῦμα πέφυκεν ὃ πέφυκε καλεῖται.
 Τὸν πάνσοφον ἐν μάρτυσιν εὐρίσκεις Ἰουστίνον,
 ἐν τοῖς συγγράμμασιν αὐτοῦ, ταῦτα διδάσκοντά σε,
 ὅσπερ ὁ Λόγος γεννητῶς ἐκ τοῦ Πατρὸς ὑπάρχει,
 οὕτως ἐστὶν ἐκπορευτὸν ἐκ τοῦ Πατρὸς τὸ Πνεῦμα,
 ἐκ τῆς αὐτῆς ἐκάτερον οὐσίας ἄλλοτρόπως
 φῶς ἐκ φωτὸς μονογενῆς καθέστηκεν ὁ Λόγος,
 φῶς ἐκ φωτὸς ἐκπορευτὸν ὑπάρχει καὶ τὸ Πνεῦμα
 ὃ δὲ παμμέγιστος Κοσμᾶς ὁ μελωδὸς εἰρήκει,
 ἐν ᾧ περὶ τοῦ Πνεύματος ἐξέθετο κανόνι
 ἢ μᾶλλον ᾧ τὴν πρὸς ἡμᾶς κἀθοδὸν τούτου μέλει,
 Πνεῦμα Πατρὸς ἐκπορευτόν· τὰ δ' ἐφεξῆς γινώσκεις.
 Καὶ μετὰ τοῦτον ἅπαντες ἀπλῶς ἁγματογράφοι,
 ταῦτα περὶ τοῦ Πνεύματος εἰρήκασιν τοῦ Θεοῦ
 καὶ τί πολλά, καὶ περιττὰ τῷ λόγῳ παρεισφέρω ;
 οὕτω Χριστὸς ἐδίδαξε, καὶ μετὰ τοῦτον πάντες,
 ἅγιοι, τοῖς διδάγμασιν ἐπόμενοι τοῖς τούτου,
 τοὺς εὐσεβεῖς ἐδίδαξαν δοξάζειν καὶ πιστεύειν.
 Ἰδοὺ τῆς ὑποθέσεως τὸ πέρας τῆς δευτέρας,
 περὶ τῆς ἐκπορεύσεως τοῦ Πνεύματος δηλούσης
 ἐν ἧ καὶ στίχων ἀριθμὸς δὴ ἑκατὸν καὶ δέκα.
 Ἐπεὶ δ' ὁ λόγος ἔδειξεν ἐκ τοῦ Πατρὸς τὸ Πνεῦμα,
 τὸ δ' ἐξ Υἱοῦ παρέλιπεν οὐδόλως ἀπελέγξας
 δεῖ δὲ καὶ τοῦτο γραφικαῖς ἐλέγξαι μαρτυρίαις
 ἵν' οὕτως εἴη φανερόν καὶ πᾶσιν ἐγνωσμένον,
 τῆς ἀπὸ μόνου τοῦ Πατρὸς, ἐκπορευτὸν τὸ Πνεῦμα,
 ἔχεις τὸν χαριτώνυμον τὸν θεῖον ἕμνογράφον,
 τὸν Δαμασκόθεν τὸν σοφόν, τὸ τῶν πατέρων κλέος.
 οὕτω διδάσκοντα σαφῶς ἐν τῷ περὶ Τριάδος
 ὃ μὲν Πατὴρ οὐκ ἐκ τινος, ὁ Λόγος καὶ τὸ Πνεῦμα
 ἐκ τοῦ Πατρὸς ἀμφοτέρω, καὶ τοῦ Πατρὸς τὰ δύο·

ὁ Λόγος, Λόγος τοῦ Πατρὸς καὶ τοῦ Πατρὸς ὁ Λόγος,
τὸ Πνεῦμα, Πνεῦμα τοῦ Πατρὸς καὶ τοῦ Πατρὸς τὸ Πνεῦμα.

οὐ λέγομεν τοῦ Πνεύματος τὸν Λόγον, οὐδ' ἐκ τούτου,
Πνεῦμα τοῦ Λόγου λέγομεν, οὐκ ἐκ τοῦ Λόγου τούτου,
τὸ κρίσει δὲ διδόμενον, φαρμέν διὰ τοῦ λόγου·
ὄρας ὡς οὐ προσίεται τὸ λέγειν ἐκ τοῦ λόγου,
ὅπερ ἔστιν ἐκ τοῦ Πατρὸς συμπροῖόν τῳ Λόγω,
ὁ Δαμασκόθεν ὁ σοφὸς ὁ μέγας Ἰωάννης·
στέγγε τοῖς τούτου δόγμασιν, ἐξέχου τούτων μόνων,
καὶ συντηρήσεις ἀκριβῶς τοὺς τοῦ Δεσπότητος λόγους·
καὶ φύλαξ παραδόσεων τῶν πατρικῶν φανήσει,
καὶ πίστιν ἁμωμον πλουτῶν, ἀκίβδηλον ἀγάπην,
καὶ σέβας ἀνεπίληπτον ὀρθοδοξίας πλήρες,
τῶν αἰωνίων ἀγαθῶν τυχεῖν ἀξιοθήσῃ,
καὶ βασιλείας οὐρανῶν, γενήσῃ κληρονόμος.

*Υπόθεσις γ'. ὅτι εὑρηται καὶ ἐκ τοῦ Υἱοῦ τὸ Πνεῦμα.
*Υμῖν δ' ὁ λόγος καθ' εἰρμόν, προβαίνων περαιτέρω,
ἐντεῦθεν ὑποθέσεως τῆς τρίτης καταρχέσθω.
'Ἔστ' ἂν καὶ ταύτην σὺν θεῷ καλῶς ἀποπληρώσας,
τῶν μετ' αὐτὴν ἐφίψηται, καὶ ταύτας τερματώσῃ·
σὺ δὲ καὶ πάλιν ἀκριβῶς, τοῖς λεγομένοις πρόσχες
καὶ τῶν ἡμάτων τῶν ἐμῶν, τὴν δύναμιν ἐρεῦνα,
καὶ σπούδαζε καταλαβεῖν, καὶ γνῶναι, καὶ συνεῖναι·
Τὸ Πνεῦμα τοίνυν ἐκ Πατρὸς, ὡς ἔδειξεν ὁ λόγος
εἰδέ που καὶ παρὰ τισιν εὐρίσκεις καὶ τοῦ Λόγου,
τούτο κατὰ περιστάσιν ἐπίστασο ῥηθῆναι
καὶ βίαν ἄλλην γίνωσκε τοὺς εἰρηκότας τούτο,
βιάσασθαι προαγαγεῖν τὴν προφορὰν τοῦ λόγου
προμάχοις γὰρ αἰρέσεων μαχόμενοι πολλάκις,
οἱ τῶν δογμάτων τῶν ὀρθῶν ἀρίστως προεστῶτες,
καὶ πρὸς αὐτοὺς τὰ τοῦ σκοποῦ καὶ τῆς δομῆς τὴν ῥύμην
καὶ πᾶσαν τείνοντες σπουδὴν καθάπερ ἐκ παρόδου
εἶπον τὸ Πνεῦμα τὸ σεπτὸν ὑπάρχειν καὶ τοῦ Λόγου.
οὐχ ὡς αἰτίαν τὸν Υἱὸν τοῦ Πνεύματος φρονοῦντες,

ἀλλ' ἵνα παραστήσωσι τὴν τοῦτων συμπύκνιν (1)

ἵνα δηλώσωσιν ἡμῖν ὡς ἐκ Πατρὸς ὑπάρχον,
τὸ Πνεῦμα φέρων ἀμερῶς ὁ Λόγος ἠνωμένον,
ἔχει καὶ δίδωσιν αὐτό, καὶ φαίνει καὶ δεικνύει,
σὺ δ' ἄλλ' ἐμφρόνως μετιῶν τὰς τῶν ἁγίων βίβλους,
μὴ λόγοις μόνοις πρόσσεχε, μὴ λέξεις μόνας σκόπει,
πρὸ τούτου δὲ καὶ τὸν σκοπόν, ὡς ἔχει ἀνερεῦνα
καὶ σύμπνοιαν τὴν ἔννοιαν ἀρρητῶς ἐξακριβου,
πολλάκις γὰρ μαχόμενοι, πρὸς τοὺς αἰρεσιάρχας,
μικρὸν παρεθεώρησαν τῆς ἄλλης ἀληθείας
ἵνα πρὸς τὸ προκείμενον ἀγωνισθῶσι ψεῦδος
καὶ τοῦτο περιτρίψωσιν ἐκ βάθρων καθελόντες·
οὕτω καὶ Διονύσιος ὁ τῶν Ἀλεξανδρέων
φύσεως εἶνε τὸν Υἱὸν τῆς τοῦ Πατρὸς ἐτέρας
οὐχ ὡς ἀλλότριον δεικνύς τῆς τοῦ Πατρὸς οὐσίας
ἀλλ' ἵνα παραστήσειεν ἰδίως ὑφ' ἑστώτα
καθ' ἑαυτὸν ὑποστατὸν χωρὶς ἑτεροτρόπως,

1. "Ορα καὶ τὸν ἐν τῷ α'. τόμῳ ἕκτον λόγον Ἰωσήφ τοῦ Βρυεννίου τοῦτο τὸ ἴδιον λέγοντα διὰ τοῦτο οἱ Θεολόγοι εἶπον τὸ Πνεῦμα ἐκ Πατρὸς καὶ Υἱοῦ πνεόν ἵνα δείξωσιν τοῦτο Πατρὶ καὶ Υἱῷ ὁμοούσιον, καὶ τῆς αὐτῆς οὐσίας Πατρὸς καὶ Υἱοῦ. Ἰστέον δὲ ὅμως διὰ καὶ τινες τῶν Πατέρων εἶπον τὸ Πνεῦμα καὶ ἐκ τοῦ Λόγου ὑπάρχον τοῦτο ἐννοοῦσιν διὰ ἐκ τῆς οὐσίας τοῦ Λόγου, οὐχὶ δὲ καὶ ἐκ τῆς ὑποστάσεως τοῦ Λόγου, καὶ διὰ καὶ λέγεται διὰ τὸ Ἅγιον Πνεῦμα ἐκ τῆς οὐσίας ἐστὶ τοῦ Υἱοῦ, ἀλλ' ὅμως καθ' ὑπόστασιν Πατρικὴν. Ὅθεν οὐδεὶς τῶν ἁγίων εἶπε ποτὲ διὰ τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον ὑπάρχει ἢ ἐκπορεύεται ἐκ τῆς ὑποστάσεως τοῦ Υἱοῦ, καθὼς ἀποδεικνύει ὁ Θεσσαλονίκης Γρηγόριος· λέγει δὲ καὶ Ἰωσήφ ὁ Βρυέννιος· τὸ μὲν οὐσιωδῶς εἶνε τὸ Πνεῦμα ἡγουν τὴν ἰδίαν οὐσίαν ἔχειν ἐκ τοῦ Πατρὸς, ἅμα καὶ τοῦ Υἱοῦ, οὐ μᾶλλον, οὐχ ἦττον, ἀλλ' ἐπίσης ἐξ ἀμφοῖν, καὶ πιστεύομεν καὶ ὁμολογοῦμεν, καὶ τοὺς μὴ οὕτω δηξάζοντας ἀναθεματίζομεν· τοὺς δὲ ὑποστατικῶς ἦτοι προσωπικῶς αὐτὸ τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον ἐκ τοῦ Πατρὸς καὶ τοῦ Υἱοῦ ἐκπορεύεσθαι καὶ ἀπαρνοῦμεθα, καὶ τοὺς οὕτω φρονούντας ἀποστρεφόμεθα (Λόγος Ε').". Ὅστε κατὰ τὸ θεολογικὸν τοῦτο ἀξίωμα, διὰ τινος τῶν Πατέρων εὐρηται λέγων τὸ Πνεῦμα ἐκπορεύεσθαι ἢ ὑπάρχειν ἐκ τοῦ Υἱοῦ, τοῦτο δηλοῖ· διὰ τὸ Πνεῦμα κατ' οὐσίαν. καὶ οὐχὶ καθ' ὑπόστασιν ὑπάρχει ἐκ τοῦ Υἱοῦ, τοῦτέστιν οὐχὶ ἐκ τῆς ὑποστάσεως τοῦ Υἱοῦ ἀλλ' ἐκ τῆς οὐσίας τοῦ Υἱοῦ· ὅπερ ταῦτόν ἐστιν ὡς ὁμοούσιον τῷ Υἱῷ, καθ' ὑπόστασιν δὲ Πατρικὴν· ὃ δὴ καὶ Νικηφόρος ὁ Βλεμίδης, φησὶν, ὃν τρόπον καὶ ὁ Νῶε ἐκ τῆς φύσεως μὲν καὶ οὐσίας ἦν τοῦ Ἀδάμ. καθ' ὑπόστασιν ὅμως τὴν τοῦ Λάμεχ.

καὶ τῷ Πατρὶ καὶ Πνεύματι μηδὲν κοινωοῦντα,
~~κῆντεῦθεν τὸν Σαβέλλιον τελείως ἀπελόγη~~
~~εἰς ἓν ἁπλοῦ συνέγοντα, καὶ φέροντα τὰ τρία~~
ὁ δὲ σεπτὸς Χρυσόστομος ὑδροπαραστατοῦντας
μακρὰν ἀποπεμπόμενος, συνίστησι τὸν οἶνον
καὶ πως δοκεῖ τοῖς οὐ καλῶς τὸν λόγον σκοποῦμένοις
ὑδῶρ μὴ παραδέχεσθαι τῇ θείᾳ Κοινωνίᾳ·
εἰ μὴ τις κρίνων ἀρρεπῶς πρὸς τὸν σκοπὸν ἀπίδη
κῆντεῦθεν Χρυσόγλωττον μέμψεως ἀπολύσῃ
ὡς ἀνταγωνιζόμενον τοῖς ὑδροπαρασιάταις
καὶ τὴν ὁρμὴν καὶ τὴν σπουδὴν ἐντείνοντα πρὸς τούτοις.
Μικρὸν τι τὴν ἀκρίβειαν καὶ Κύριλλος παρείδεν
ἐφ' οἷς ἐφέρετο πολὺς κατὰ τοῦ Νεστορίου
εἶναι ληροῦντος ἐν Χριστῷ τὸ Πνεῦμα κατὰ χάριν
ὥσπερ ὑπάρχειν λέγεται, κἄν τοῖς λοιποῖς ἀγίοις·
ὁ δὲ Βασίλειος Θεὸν οὐκ ἔλεγε τὸ Πνεῦμα
ἀρίστως πρὸς τινα καιρὸν οἰκονομῶν τὸν λόγον,
καὶ διαλέξεων δηλῶν ταυτοδυναμῶν ἄλλων.
Καὶ Παῦλος περιέτεμε Τιμόθεον τὸ θεῖον
καὶ καιρικὴν ἀποπληρῶν σαφῶς οἰκονομίαν
νομίμως ἐξηγήσατο καθὼς ἀναγινώσκεις.
Καί· τί χρεῶν εἰς περιττὸν πλατύνειν μὲ τὸν λόγον;
πολλὰ τοιαῦτα γέγονε, πολλάκις παρ' ἀγίων,
ἀλλ' ἀθετεῖται παντελῶς παρὰ τοῖς εὐσεβέσι,
κἄν καὶ συγγνώμην νέμωμεν τοῖς διαπραξιμένοις.
Παμφίλου καὶ Θεόγνιδος, σὺν τούτοις Εἰρηναίου
τοῦ ποιμενάρχου τῆς σεπτῆς Λουγδούνων Ἐκκλησίας
πατέρων Μεθοδίου τε, Πιέρου, Ἱππολύτου,
τινάς οὐ προσιέμεθα ῥήσεις τῶν λόγων τούτων,
κἄν καὶ θαυμάζωμεν αὐτούς, καὶ στέργομεν εἰς τᾶλλα,
τὰ γοῦν κατὰ περίστασιν, καὶ κατ' οἰκονομίαν,
ὡς ἄνωθεν εἰρήκαμεν, λεχθέντα καὶ προαχθέντα,
οὐ χρεὴ προτείνειν εἰς κοινὸν τῆς ἐκκλησίας νόμον.
Μενέτω τούτων ἕκαστος, ἐν τόποις τοῖς οἰκείοις,
οἱ δ' ἐντυχάνοντες αὐτοῖς μὴ μόνον ὡς ἐγράφη
ἀπλῶς ἐξεταζέτωσαν· σκοπεῖτωσαν δὲ μᾶλλον
πῶς γέγραπται, καὶ διατί, καὶ πότε, καὶ πρὸς τινας.

Ἄτι γὰρ τὸν ἔνδον μάραρον ζητεῖν τῶν νοημάτων,
 οὐχὶ τῶν ἐξω λέξεων προσέχειν τοῖς διοράταις,
 καὶ γὰρ τὸ μόνοις γράμμασι ψιλοῖς παρακαθῆσθαι,
 πάθος ἐστὶν ἑβραϊκόν, καὶ νόσος Ἰουδαίων.
 τῶν δουλευόντων ταῖς σκιαῖς, τοῖς τύποις λατρευόντων,
 ἀλλ' οὐκ ἀνδρῶν ἀλήθειαν ποθοῦντων καὶ στεργόντων,
 καὶ τῷ φωτὶ τῆς γνώσεως τὸν νοῦν ἔλλαμπομένων,
 καὶ γλώττας κατὰ δυσσεβῶν, καὶ χεῖρας ὀπλιζόντων,
 οἳ καὶ τὴν δύναμιν τοῦ νοῦ, καὶ τοῦ σκοποῦ ζητοῦσιν,
 ὅπως ξηραῖς ταῖς λέξεσιν οὐ θέλοντες προσέχειν
 οὐδὲν ὁ Κύριλλος φησὶν, αἱ λέξεις ἀδικοῦσιν,
 ὅταν ἐτέρως ἔσχηκε τοῦ πράγματος ἡ φύσις.
 ἴσθι γοῦν ταῦτα, φίλτατε, καὶ σύνες πῶς ἀκούεις
 μὴδ' ὡς κανόσι κέχηρο τοῖς κατ' οἰκονομίαν,
 βλάβην καὶ γὰρ οὐκ ὄφελος ἐκ τούτων ἐπικτήσῃ·
 οἳ γὰρ μεταγενέστεροι πατέρες τὰ τοιαῦτα,
 ἔκριναν πάμπαν ἀπρακτεῖν καὶ παρασιωπᾶσθαι
 ἀποβαλλόμενοι τινὰ μακρὰν τῆς Ἐκκλησίας,
 ὡς τούτους τῶν αἰρετικῶν κακίστως κεχημένων
 οἳ καὶ παρακαθήμενοι ταῖς λέξεσι ματαίως
 τοῖς ὀρθοδόξοις πράγματα παρεῖχον κακοτρόπως,
 κινδύως κατηλεύοντες τοὺς ὄρους ἀληθείας·
 ὅθεν τιμῶμεν σιωπῇ τὰ τῶν προγενεστέρων,
 στοιχοῦμεν δὲ καὶ στέργομεν τοῖς μεταγενεστέροις.
 λαβὰς διαδιδράσκοντες τὰς τῶν αἰρετιζόντων,
 καὶ σπεύδοντες ὑπερτερεῖν τῆς τούτων ἐπηρείας,
 καὶ ταῖς αὐτῶν ἐπιβουλαῖς ἀνάλωτοι τηρεῖσθαι,
 τοίνυν καὶ λέγει τις σοφός, καὶ περιττὸς τὰ θεῖα,
 πᾶν ἔξ ἀνάγκης γεγονὸς ἐκ βίας ἀπὸ φόβου,
 τοῖς ἀγαπῶσιν εὐσεβεῖν παραθεωρητέον,
 ἀλλ' οὐ πρὸς τοῦτο τῶν λοιπῶν τὰς κρίσεις ποιητέον.
 πραγμάτων γὰρ ἀπόδειξις, ἔξ ἴσων ἐκ πλειόνων.
 οὐκ ἔξ ἡττόνων πέφυκεν, οὐδ' ἐκ τῶν ἐλαττόνων,
 ὅπου γε κατ' ἀκρίβειαν οὐκ ἔστιν οὐδ' ἔξ ἴσων,
 εἰ μὴ τις βία πρόκειται, καὶ τοῦτο κατεπειγεί·
 διὸ φασὶν οἱ θαυμαστοί, καὶ πάνσοφοι πατέρες
 ἅπαντα τὰ γινόμενα, καθάπαξ καὶ σπανίως,

ταῖς Ἐκκλησίαις οὐκ εἰσὶ νόμος, ἀλλ' οὐδὲ τύπος·
ἀλλ' οὐδ' ἰσχύουσιν αὐταῖς εἰς πρόσκομμα γενέσθαι
Νόμος τις οὗτος, ἄνωθεν Χριστοῦ ταῖς Ἐκκλησίαις
ἀνακηρύττειν ἕς ἡεὶ, καὶ σέβειν καὶ δοξάζειν,
πᾶν τὸ λεχθὲν καθολικῶς, καὶ παραδεδομένον,
καὶ παρατρέχειν καὶ σιγᾶν τὰ σεσιωπημένα,
μετ' εὐλαβείας, μετ' αἰδοῦς, σὺν δέει τε καὶ φόβῳ,
μηδὲν παράπαν ἐν αὐτοῖς περιεργαζομένοις,
μηδόλως ἀκριβοῦντας τε καὶ πολυπραγμονοῦντας,
μηδὲν ἀνακαλύπτοντας τῶν ἀποκεκρυμμένων,
καὶ τῶν λεχθέντων φανερωῶς, μηδὲν παρασιγῶντας·
τὸ δὲ καθῆκον νέμοντας ἐπίσης ἀμφοτέροις,
ὅπου προσήκει λέγοντας, ἔνθα χρεῶν σιγῶντας,
ὅπερ καὶ ποίει μοι καὶ σύ, καὶ φύλαττε καὶ σώζου·
τῶν μυστηρίων τῆς γραφῆς μηδὲν πολυπραγμόνει·
ἀλλ' εὐλαβῶς δεχόμενος, πάντα σὺν πόθῳ στέργε,
ἀσπάζου, τήρει, σύμπαντα, μέμνησο, φέρε, σκόπει,
καὶ γὰρ ὁ πολυπραγμονῶν, καὶ περιέργως ἔχων,
ὁ πρό τινα φιλονεικῶν, τῶν τῆς γραφῆς ῥημάτων,
ἀνδρῶν οὐ διενήνοχεν ἀπίστων κακοτροπῶν,
ἂν μὴ τις γένηταί φησιν, ἀπλούστατος ἐν πᾶσιν,
ἄκακος ὡσπερ νήπιον, ἐκτὸς ῥαδιουργίας,
ἄνευ ἀπάσης μηχανῆς, χωρὶς κακοτροπίας,
προσομιλῶν τοῖς ῥήμασι, γραφῆς τῆς θεοπνεύστου,
τῆς βασιλείας οὐρανῶν, οὐ καταξιοθείη.
Ὡς ὁ Χριστὸς προείρηκεν ἐν τοῖς Ἐθαγγελίοις.
Χριστῷ πειστέον τοιγαροῦν τοὺς θέλοντας σωθῆναι,
καὶ τὰς ἐκείνου προσταγὰς τὰς θείας τηρητέον.
Εἶδ' οἱ ποιμένες λέγουσι ποιεῖν ἡμᾶς καὶ πράττειν
κατὰ τὰς τοιούτων διδαχὰς, τὰς τοῦ Χριστοῦ λιπόντας,
ἀντιλεκτέον πρὸς αὐτούς, καὶ προσφυῶς ῥητέον,
ὑπὲρ ἀνθρώπου τῷ Θεῷ προσήκει καθυπεύκειν,
καὶ τούτῳ μᾶλλον πειθαρχεῖν, ἢ σύμπασιν ἑτέροις·
δεῖ μνημονεύειν ἐκ ψυχῆς ὀρθότομουμένων πάντων
τῶν ποιμαινόντων, ὡς φασιν, οὐχὶ τῶν λοξευόντων.
Ἐν τούτοις ἐπληρώσαμεν ὑπόθεσιν τὴν τρίτην,
ἔχουσαν στίχους ἑκατὸν μετὰ τριῶν δεκάδων,

~~καὶ σὺν αὐτοῖς καὶ τὸ ποσὸν τῆς μοναπλῆς ἐπιτάδος,~~

ἥτις σοι καὶ παρίστησι περὶ τοῦ Παρακλήτου,
ἐκ τοῦ Πατρὸς τὴν ὑπαρξιν ἔχοντος ὡς αἰτίαν.
ἢ καὶ διδάσκει σε τρανώς τὰ κατ' οἰκονομίαν
λεγόμενα παρὰ πσι πατέρων τῶν ἁγίων,
μὴ στέργειν ἀπαράβητα καθαπερεὶ κανόνας.

ΣΠΥΡΙΔΩΝ ΛΑΥΡΙΩΤΗΣ

Ἰατρός